

<https://www.kmu.gov.ua/npas/timchasovij-poryadok-vidilennya-ta-vikoristannya-koshtiv-z-rezervnogo-fondu-byudzhetu-v-umovah-voyennogo-stanu-175>

Науковий керівник: Латковська Тамара Анатоліївна д.ю.н., професор, завідувачка кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Чернівецького юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія».

Стоян Анна Василівна

*аспірантка кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ КАТЕГОРІЇ «БАЛАНС ВІРОГІДНОСТЕЙ» У АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Президент України В. Зеленський 12 травня 2022 року підписав Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності санкцій, пов'язаних з активами окремих осіб», що набув чинності 24.05.2022 року [1]. Даний нормативно-правовий акт (далі – НПА) вніс зміни до ст.20 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАСУ), визначивши підсудність Вищому Антикорупційному суду (далі – ВАСУ) справ про застосування санкцій передбачених п.1 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про санкції». Також ст.22 КАСУ була доповнена ч. 5, яка уповноважила ВАСУ вирішувати адміністративні справи щодо застосування санкцій як суд першої інстанції. Було встановлено правила перегляду судових рішень Вищого Антикорупційного суду Апеляційною палатою ВАСУ як судом апеляційної інстанції. Поміж іншого, вищезгаданий НПА доповнив другий розділ Кодексу адміністративного судочинства України статтею 2831 «Особливості провадження у справах про застосування санкцій», встановивши правила розгляду окремої категорії термінових адміністративних справ.

Перш ніж перейти до аналізу вищезазначеної статті, варто більш детально розглянути Закон України «Про санкції» (далі – Закон, НПА) в редакції від

24.05.2022 року. Історично даний правовий акт був підписаний колишнім Президентом України П. Порошенко 14 серпня 2014 року в умовах незаконної анексії АР Крим та початком Антитерористичної операції на сході України. Санкції, що відповідно до ст. 1 Закону включають у себе спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи, стали необхідним інструментом для реагування на наявні та потенційні загрози національним інтересам та національній безпеці України. Відповідно до ст. 3 Закону однією з підстав застосування санкцій є «дії іноземної держави, іноземних юридичних чи фізичних осіб, які створили реальні та/або потенційні загрози національним інтересам, національній безпеці, суверенітету і територіальній цілісності України» [2]. Наразі ж введення режиму воєнного стану в Україні у зв'язку із збройною агресією РФ створило нагальну потребу більш детального врегулювання процесуальної реалізації наявних приписів позитивного права, що власне і призвело до ухвалення Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності санкцій, пов'язаних з активами окремих осіб».

Отже, розуміючи конкретні політичні передумови стає очевидним бажання законодавця вдосконалити процесуальний аспект санкційного законодавства, що знайшло вияв у ст. 283-1 КАСУ «Особливості провадження у справах про застосування санкцій» [3]. Дана стаття визначає порядок подання і зміст позовної заяви щодо санкцій, порядок та строки розгляду судом відповідної категорії справ. Проте, важливою новелою в контексті досліджуваної проблематики є ч. 6 ст. 283-1, яка містить наступне правило: «суд ухвалює рішення на користь тієї сторони, сукупність доказів якої є більш переконливою порівняно із сукупністю доказів іншої сторони». Формулювання «більш переконливою» є аналогом стандарту доказування «баланс вірогідностей», що зародився у країнах англо-американської системи права, а до українського правового поля проник разом із визнанням обов'язковою до врахування Практики Європейського Суду з прав людини, що, власне, і послуговується ними у своїй діяльності [4].

Використовуючи «баланс вірогідностей» суд порівнює «якісну та кількісну» [5] сукупність доказів представлених кожною стороною на предмет виявлення більш переконливої версії подій, що й є передумовою ухвалення законного, обґрунтованого та справедливого рішення. Формулювання «більш переконливо» слугує індикатором мінімальних доказових зусиль зі сторони держави або іншої сторони аби довести наявність (відсутність) підстав для прийняття відповідного рішення.

Опираючись на вищезазначене важливо проаналізувати обрання законодавцем саме найнижчого стандарту доказування «баланс вірогідностей» відносно санкційної категорії справ. Вбачається щонайменше 2 причини такого вибору: одна – політична, інша – правова. Так, в першому випадку вибір такого низького стандарту доказування пов'язується із введенням на території України режиму воєнного стану під час якого рішення щодо накладення санкцій шляхом стягнення майна або конфіскації активів на користь держави може наповнити державний бюджет та послабити ворога, а тому не повинно вимагати більше, аніж мінімально необхідних доказових зусиль. З точки зору правової доктрини обрання найнижчого стандарту доказування можливо пояснити за допомогою використання «теорії аналізу потенційних наслідків» [6].

Так, апробовуючи дану теорію принагідно санкційних справ, які відносяться до категорії термінових адміністративних проваджень видається можливим осмислити вибір законодавця щодо найнижчого стандарту доказування. У санкційній категорії адміністративних справ відповідачем є іноземна держава, юридична або фізична особа (як резиденти, так і нерезиденти), інші суб'єкти, майно (активи) яких може бути конфісковане (стягнене) на користь держави, наприклад, у зв'язку з посяганням на національні інтереси України. Розглянемо з позицій аналізу охоронюваних цінностей наступну ситуацію. У разі накладання необґрунтованих санкцій фізична або юридична особа (як резидент, так і не резидент) може залишитися без значного масиву засобів для існування або втратити змогу продовжувати

свою діяльність – конституційно-правова цінність на право власності може бути незаконно порушена. В той же час, навпаки, якщо рішення судді не накладати санкції буде помилковим, то це становитиме загрозу національній безпеці та територіальній цілісності країни, а також Україна втратить додаткове джерело фінансових надходжень до державного бюджету, що знизить рівень обороноздатності країни та не допоможе мінімізувати збитки завдані країною-агресором. Так, в рамках поточної статті на ваги правосуддя покладаються з однієї сторони цінності у вигляді «національної безпеки» та «територіальної цілісності держави», а з іншої «індивідуальне право власності».

За загальним правилом обрання стандарту доказування залежить від того чи конкретне суспільство оцінює цінності як тотожні чи відмінні за шкалою важливості. Для порівняння, у кримінальному процесі завжди вимагається довести винуватість особи «поза розумним сумнівом», так як потенційна можливість незаконного позбавлення волі особи і пов'язані з цим наслідки ставляться суспільством на вищій щабель, аніж перемога у судовому процесі сторони обвинувачення. Якщо ж соціум однаково оцінює цінності, то законодавчо закріплюється стандарт доказування «баланс вірогідностей», що превалює у цивільних спорах.

Однак чому ж законодавець обрав найнижчий стандарт доказування для санкційної категорії справ, де здавалося б все таки відчутна різниця цінностей, адже навіть пооб'єктна структура Кримінального кодексу України демонструє домінування інтересів держави над приватною власністю? Як видається, таким чином зафіксована важливість кожної із цінностей навіть в умовах дії режиму воєнного стану [7].

Інакше кажучи попри пріоритетність питання державної безпеки та територіальної цілісності, нехтування правом приватної власності не відбувається, що яскраво демонструє дотримання прав людини під час дії режиму воєнного стану.

Видається, що більш детальне врегулювання категорії «стандартів доказування» у КАСУ як важливого інструмент захисту прав і свобод людини в частині утвердження справедливого правосуддя, очікується після перемоги України.

Джерела:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності санкцій, пов'язаних з активами окремих осіб: Закон України від 12.05.2022 № 2257-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2257-20#Text> (дата звернення: 22.07.2022)
2. Про санкції: Закон України від 14.08.2014 № 1644-VII. Верховна Рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1644-18>. (дата звернення: 24.07.2022)
3. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06. 07. 2005 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР).2005. № 35-36, № 37, ст.446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2747-15>. (дата звернення: 27.07.2022)
4. Пільков К.М. Стандарт доказування як складова забезпечення права на справедливий суд. 2019. Юрліга. Верховний Суд. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/816559/>. (дата звернення: 02.08.2022)
5. Слюсарчук Х.Р. Стандарти доказування у кримінальному провадженні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність». Львів. 2017. 25 с. (дата звернення: 05.08.2022)
6. Redmayne M. Standards of Proof in Civil Litigation. The Modern Law Review. 1999. Vol. 62(2), P. 167-195. URL: <http://www.jstor.org/stable/1097022>. (дата звернення: 10.08.2022)

7. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 19.07. 2022)

Науковий керівник: Осадчий Анатолій Юрійович к.ю.н., доцент, доцент кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету «Одеська юридична академія».

Шевченко Валентина Сергіївна

*здобувачка вищої освіти юридичного факультету
Національного університету «Чернігівська політехніка»*

ОСОБЛИВОСТІ ПОРЯДКУ УКЛАДЕННЯ ШЛЮБУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідно до ст. 21 Сімейного кодексу України (далі – СК України) шлюб – це сімейний союз жінки та чоловіка, що зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану (далі – ДРАЦС) [1]. Порядок державної реєстрації актів цивільного стану закріплений у самому Сімейному кодексі, а також у Законі України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» від 01.07.2010 року [2].

Однак з 24 лютого 2022 року, коли указом Президента України № 64/2022 [3] було введено воєнний стан в Україні, інститут шлюбу зазнав певних змін. Відповідно до цього указу Кабінет Міністрів України постановою від 7 березня 2022 р. № 213 [4] (далі – Постанова) запровадив певні особливості щодо укладення шлюбу під час війни.

По-перше, змінилося положення щодо обов'язкової присутності нареченого або нареченої в момент реєстрації їхнього шлюбу. За загальних умов шлюб є неукладеним, якщо він зареєстрований за відсутності нареченого та (або) нареченої (ст. 48 СК України) [1]. Постановою передбачено певні зміни порядку укладення шлюбу для деяких груп осіб, якщо ця особа – це: